

K. Krogh-Tonning

En luthersk teologs vej til den katolske kirke

Av cand.mag. Henning Heilesen

Særtryk af Catholica 1951 nr. 2

Den tyske digter Bürger sagde i sin tid: "Die Toten reiten schnell". Dette ord har gyldighed i kirkehistorien; selv fremragende teologer bliver glemt forholdsvis kort tid efter deres død. Saaledes forholder det sig med den mand, hvis navn er nævnt i overskriften; nu, 40 aar efter hans død, er der kun faa, som kender ret meget til ham, og hans værker læses kun lidt. For et halvt aarhundrede siden var han paa grund af den ejendommelige retning, hans udvikling tog, en af de mest omtalte teologer i sit hjemland, Norge, og han blev ogsaa genstand for megen opmærksomhed uden for sit fædreland. Trods sit gammeldags sprog med stærk forkærlighed for fremmedord, som gør store dele af hans bøger til tung læsning for nutidens mennesker, fortjener han at mindes som forløber for den reaktion mod subjektivismen, der i vore dage gaar hen over den protestantiske verden, og som har krav paa opmærksomhed fra katolsk side. Selv blev Krogh-Tonning, til dels mod sin vilje, ført i retning af katolicismen og endte med at gaa over til den katolske kirke efter en mangeaarig præstegerning i den norske lutherske statskirke. Denne udvikling har han skildret i "En Konvertits Erindringer" som han skrev hen imod slutningen af sit liv, og som er et interessantsidestykke til kardinal Newmans "Apologia pro Vita Sua".

Knud Carl Krogh-Tonning blev født i Stathelle idet sydlige Norge den 31. december 1842 som søn af prokurator Malthe Didrik Tonning og hustru Caroline Christiane f. Krogh. Baade hans faders og hans moders slægt talte adskillige præster og embedsmænd. Han gik i latinskole i Skien og senere i Oslo, hvor han blev student 1861. Derefter studerede han teologi ved Oslo universitet, hvor han blev stærkt præget, af den udprægede lutherske ortodoksi, som herskede der,

først og fremmest repræsenteret af de fremragende teologer C. P. Caspari og Gisle Johnson. 1867 blev han cand. theol. og kort efter sin embedseksamen ansat som bestyrer af et lærerseminarium i Balestrand ved Sognefjord. Samme aar giftede han sig med sin to aar ældre kusine, Emma Wilhelmine Hagerup, datter af prokurator Niels Johan Hagerup og hustru Marie f. Krogh. Hun overlevede ham i 15 aar og, døde først 1926

I Balestrand begyndte Krogh-Tonning at skrive. Det første, han fik udgivet, var en lærebog i dogmatik for sine elever paa seminariet, "Den kristelige Troeslære i dens Grundtræk" (Bergen 1870). Den var væsentlig en gengivelse af det, han havde lært paa universitetet. Mere selvstændige var nogle afhandlinger i Casparis og Johnsons, Theologisk Tidsskrift "om Pascals ,Tanker" (1871) og om de gammellutherske dogmatikers syn paa Skriftens guddommelige oprindelse og autoritet (1872 og 1873).

1873 blev han sognepræst i Aardal inderst i Sognefjord. Kort efter sin tiltrædelse af dette embede fik han stipendium til en udenlandsrejse. Aaret efter rejste han udenlands. Han rejste først til Leipzig, hvor Caspari havde virket, før han kom til Oslo. Derefter rejste han til Erlangen, hovedsædet for tysk ortodoks lutherdom i det 19. aarhundrede. Fra Erlangen rejste han til Zilrich for at studere den protestantiske nyrationisme, som herskede der. Han vendte tilbage til Norge over Basel og Paris.

Samme aar, 1874, udkom 2. udgave af ,Den kristelige Troeslære". Den var noget større end 1. udgave, og der var lagt større vægt paa læren om kirken, dens embede og dens sakramenter. Krogh-Tonning var paa den tid ortodoks lutheraner og meget afvisende over for katolikker og reformerte. Hans antikatolske indstilling fremgaar af følgende citat: "Enhver Lære, som gaar ud paa at sætte Kirkeordet i Skriftordets Sted, eller at tillægge Kirkeordet en Autoritet over Skriftordet, fører til Rom" (s. 325 anm. 3).

Dengang kunde han ikke forudse, at han senere skulde komme til at gaa den vej.

I efteraaret 1876 maatte han tage sin afsked paa grund af sygdom, fremkaldt af overanstrengelse. Aaret efter gik han atter ind i en præstegerning, nu som kateket i Porsgrund. Ved en række skrifter, som vidnede om stor belæsthed og evne til klar fremstilling, vandt han sig et navn som en af Norges betydeligste teologer. 1878 udkom ,Ord og Sakrament", hvor han hævdede sakramenternes

selvstændige betydning over for den sædvanlige lutherske opfattelse af dem som en anden form af ordet; en opfattelse, som har bidraget stærkt til at fremme den ringeagt for sakramenterne, som er almindelig inden for protestantismen. Krogh-Tønning citerede med tilslutning Möhlers "Symbolik": Sakramenterne overbringer en af Frelseren os fortjent, guddommelig Kraft, som ikke kan formidles ved nogen menneskelig Stemning, ved nogen aandelig Tilstand og Anstrengelse, men som alene af Gud for Kristi Skyld gives i Sakramentet" ("Ord og Sakrament" s. 86).

Han turde dog ikke slutte sig til forvandlingslæren, da han var betænkelig ved de mange døde kristne inden for den katolske kirke, for hvem modtagelsen af sakramentet ikke betød noget for deres daglige livsførelse.

1879 udkom 3. udgave af "Den kristelige Troeslære", som nu var blevet et omfangsrigt værk paa ca. 700 sider. Her gav han en udførlig fremstilling af forholdet mellem luthersk og katolsk lære om kirken det kirkelige embede, traditionen, kirkens autoritet o.s.v. I denne udgave syntes han at være mindre afvisende over for den katolske kirke, og han blev beskyldt for at være "uluthersk", paa den tid en meget alvorlig beskyldning paa baggrund af den ortodokse lutherdom, som var herskende inden for den norske statskirke. Han mente dog, at han var i overensstemmelse med de lutherske bekendelsesskrifter, og nærede aldeles ikke noget ønske om at udtræde af sit samfund.

Under arbejdet paa 3. udgave af "Den kristelige Troeslære" var Krogh-Tønning særlig optaget af at udforme en lære om kirken. Med det formaal studerede han den engelske Oxford-bevægelse i 1830'erne og greb ligesom den tilbage til kirkefædrene og de ældste kirkemøder. Han kom ogsaa under indflydelse af den tyske teolog Vilmar, som paa en tid, da det inden for protestantismen ikke var velset at gøre det, hævdede, at det kirkelige embede var af direkte guddommelig oprindelse, og udtalte sig for den apostolske succession. Af betydning for Krogh-Tønning var ogsaa Vilmars landsmand, historikeren H. Leo, som i sin "Universalgeschichte" hævdede, at protestantismens afhængighed af den katolske kirke var saa stor, at alle protestantiske samfund vilde forsvinde den dag, den katolske kirke ophørte at eksistere.

1881 udgav Krogh-Tønning "Kirkelige Vidnesbyrd om Absolutionen", hvor han

under henvisning til de lutherske bekendelsesskrifter paaviste, at reformationen ikke havde afskaffet det private skriftemaal, og udtalte sig for dets genindførelse. Der var dog kun ringe interesse for det private skriftemaal i Norge. Krogh-Tonning fik tilslutning af den danske stiftsprovst Kofoed-Hansen, som samme aar offentliggjorde en afhandling om skriftemaalet, han havde haft liggende i 8 aar.

Samme aar som "Kirkelige Vidnesbyrd om Absolutionen" udkom, "Om det kirkelige Embede og dets Functioner". I dette skrift viste Krogh-Tonning ved hjælp af en række citater hentet fra de lutherske bekendelsesskrifter, at reformatorerne i deres officielle udtalelser havde holdt fast ved det kirkelige embedes guddommelige oprindelse, og at de havde udledt dets myndighed af ordinationen, ikke af menighedens valg. De lutherske bekendelsesskrifters lære om det kirkelige embede blev sammenlignet med katolsk og reformert lære ud fra det synspunkt, at den lutherske kirke i sin bekendelse havde søgt at finde den rette midte mellem "romanismen"s og reformert kristendoms ensidigheder. Det var Newmans tanke om "via media", som her optraadte paa luthersk grund.

I sin præstetid i Porsgrund begyndte Krogh-Tonning at udgive en serie oversættelser af kirkefædrenes værker, "Vidnesbyrd af Kirkefædrene". Denne serie udkom i 18 bind i aarene 1880-94. Formaalet med den udtrykte han selv saaledes: "Dersom Kirkens Livsbevægelse gennem Tiderne sker efter Reglerne for et organisk Liv, saa følger heraf, at Kirken kun da lever et klart bevidst Liv, naar den er sig bevidst sit dybe, indre Sammenhæng med den Fortid, der betinger dens Nutid," citeret efter "En Konvertits Erindringer" s. 98).

At dette var uprotestantisk tale, var der dengang kun faa, som forstod. Selv var Krogh-Tonning ikke klar over, at hans syn paa traditionen var i strid med de principper, som var de herskende inden for hans eget samfund. Først langt senere blev han klar over, at hævde af kirkens tradition konsekvent fører til katolicismen.

I "Vidnesbyrd af Kirkefædrene" oversatte Krogh-Tonning selv Justinus Martyrs apologier. Hans arbejde, med Justinus Martyr gav stødet til en større afhandling, "Om den ældste kirkelige Apologi over for det græsk-romerske Hedenskabs Tænkning". Dette værk skaffede ham i foråret 1883 den teologiske doktorgrad

ved Oslo universitet. Under det offentlige forsvar fik han megen ros for sit arbejde.

Da Krogh-Tonning blev dr. theol., var han ikke længere i Porsgrund. I efteraaret 1882 var han blevet præst ved arbejdsanstalten, sygehusene og de nye fattighuse i Oslo. Indtil sin afsked som præst virkede han i Oslo, fra 1886 som sognepræst ved Gamle Aker kirke. 1883-86 var han tillige lærer i pædagogik og metodik ved Oslo universitets praktisk-teologiske seminarium. Samtidig dermed holdt han som privatdocent forelæsninger over dogmatik. Takket være en stor arbejdsevne og en systematisk udnyttelse af tiden blev det muligt for ham samtidig at passe sit embede meget samvittighedsfuldt og at fortsætte sin videnskabelige virksomhed. I efteraaret 1883 opnaede han den ære at blive medlem af Videnskabselskabet i Oslo.

Af de talrige skrifter, han udgav som præst i Oslo, skal her nævnes hans hovedværk, "Den christelige Dogmatik" (I-IV; Oslo 1885-94). Dette omfangsrige værk paa godt 2000 sider var den første videnskabelige dogmatik paa norsk. I sin dogmatik nedlagde Krogh-Tonning resultaterne af sine forskninger over de forskellige teologiske problemer. Han ansaa stadig den lutherske kirke for den rette mellemvej mellem katolicismens ensidige objektivisme og reformert kristendoms ensidige subjektivisme.

I januar 1890 fik han tildelt St. Olavsordeliens ridderkors "For videnskabelig og Embedsfortjeneste". Han stod dengang paa højdepunktet af sin anseelse som en af den ortodokse lutherske højkirkeligheds dygtigste teologer i Norge, og det saa ud, som om han skulde ende som biskop ligesom sin ven, den stridbare redaktør af "Luthersk Ugeskrift". Joh. Heuch. Han stod kritisk over for Luthers person, men han mente stadig, at han var i overensstemmelse med de lutherske bekendelsesskrifter. Da blev han ført ind paa en vej, som endte med hans overgang til den katolske kirke.

I efteraaret 1890 holdt den tyske dominikaner pater Scheer nogle foredrag i St. Olavs kirke i Oslo om stridsspørgsmaalene mellem katolikker og protestanter.

Disse foredrag blev hørt af mange ikke-katolikker, og de vakte megen opmærksomhed i Norges hovedstad. Efter pater Scheers bortrejse skrev Krogh-Tonning en serie artikler i "Morgenbladet", "Epilog til Pater Scheers Foredrag". I forbindelse med et referat af hovedtankerne i foredragene gjorde Krogh-Tonning opmærksom paa, at der her havde været en udmærket anledning til fra sagkyndig, autentisk side at faa berigtiget adskillige fejlagtige forestillinger om katolsk lære og katolsk liv. Han ansaa det for en kristenpligt at lade sig belære om, at forstaaelsen af katolske dogmer var en uhyre misforstaaelse og ofte indeholdt det modsatte af, hvad den katolske kirke selv mente, f. eks. den katolske lære om retfærdiggørelsen. Han mente desuden, at der her var anledning til at lære meget, som man trængte til og havde al mulig grund til at modtage med tak. Den norske statskirke led baade i lære og liv af paaviselige svagheder og mangler, hvor den katolske kirke havde fortrin frem for den. Reformationen var ikke et saadant højdepunkt i udviklingen, at man ikke kunde komme videre. Tværtimod var der punkter, som var forsømt i protestantismen; hvis man her kunde lære noget af den katolske kirke, var der ingen grund til at afvise det, fordi det var katolsk.

Disse synspunkter blev almindelig opfattet som udtryk for en katoliserende tendens, men tanken om konversion laa endnu Krogh-Tonning fjernt. Han mente, at naar man blot i tilstrækkelig grad vilde tilegne sig den arv fra fædrene, som reformatorerne ikke havde forstaaet at vurdere, vilde protestanterne komme tilbage paa kirkevejen uden brud med deres samfund. - Krogh-Tonning siger selv i sine erindringer, at artiklerne virkede som en brandfakkel. At en katolik forsvarede sit samfund, var der ikke noget at sige til, men at en ikke-katolik forsvarede den katolske kirke var mere, end man vilde finde sig i. Krogh-Tonning blev udsat for skarpe angreb fra teologernes side. Det faldt ingen af hans angribere ind, at den katolske kirkes lære var helt anderledes, end den protestantiske polemik havde forestillet sig i aarhundreder.

Fra anden side blev Krogh-Tonnings artikler genstand for opmærksomhed, idet de blev oversat til tysk og trykt i uddrag i "Historischpolitische Blätter". Det var det første vidnesbyrd om interesse for hans synspunkter fra katolsk side.

I den følgende tid beskæftigede Krogh-Tonning sig meget med kirkespørgsmaalet. Den modstand, han mødte inden for sit samfund, tilskyndede ham til at gøre sin stilling til det op. Han ønskede at gøre klart for sig selv og andre, om han turde anse den norske statskirke for en retmæssig kirke. Resultatet af hans overvejelser blev skriftet "Kirken og Reformationen" (Oslo 1892). Hovedproblemerne heri var følgende:

1) Havde hans samfund det legitime embede?

2) Havde det den rette læremyndighed?

3) Den rette kirkeforfatning.

1) I spørgsmaalet om det legitime embede gik Krogh-Tonning ud fra den sætning, at den rette naademiddelforvaltning er der, hvor kirken er. Den objektive garanti for den rette forvaltning af naademidlerne laa i visheden om, at den var i de rette hænder. Kirken var opbygget paa apostlenes grundvold, d.v.s., paa apostolatet selv. Apostelkollegiet var selv den første kirke og hele den følgende kirkes rette, af Herren selv bestemte grundvold. Naademidlernes forvaltning var altsaa i de rette hænder, naar den besørgedes af apostolatet og derefter af dem, som gennem alle senere tider havde været og var legitime bærere af det apostolske embede. Gennem ordinationen fortsattes det apostolske embede i det ordinære kirkeembede. Krogh-Tonning mente ikke, at den biskoppelige succession var nødvendig, da det apostolske embede oprindeligt og principielt var eet. Det afgørende var, at "ordo" blev bevaret, medens "gradus" var mindre væsentlig. Da hans samfund havde bevaret den præstelige succession, turde han tro, at det var i besiddelse af den legitime naademiddelforvaltning gennem et legitimt embede.

2) M.h.t. spørgsmaalet om den rette læremyndighed var Krogh-Tonnings udgangspunkt den sætning, at som den institution, hvem frelsens midler var betroet af Gud, var kirken frelsesinstitution. Der vilde altid være en kirke, som

forvaltede naadens midler til frelse. Garantien for dette laa i Christi forjættelse til sine apostle om at være med dem alle dage indtil verdens ende. Der vilde altsaa indtil verdens ende være et apostolsk embede, som havde arvet denne forjættelse. Hvad kirken gennem sine legitime, af Herren anordnede organer fastsatte som udtryk for sin erkendelse og vilje maatte faa autoritet for enhver, som vilde høre kirken til. Hvis denne kirkens autoritet skulde være tilstrækkelig betrygget, maatte man antage, at kirken var ufejlbar i alle afgørelser angaaende tro og moral, som var salighedsvilkaar. Hvis den tog fejl her, saa var den forladt af Christus og hans aand, og saa var den ikke kirken. Denne ufejlbarhed betegnede Krogh-Tonning som "relativ ufejlbarhed". Han vendte sig mod protestantismens ensidige skriftprincip, som blot havde ført til et uhyggelig stort antal vildfarelser. Sit syn paa forholdet mellem Skriften og kirken sammenfattede han saaledes:

"Kirken kan lige saa lidt som noget andet Samfund i Verden hjælpe sig med en skreven Norm, ikke engang en Norm, der er skreven med "Guds Finger". Den behøver en levende Auctoritet, der hævder den skrevne Norm. Ellers gaa Menneskene hen og misforstaa og mistyde den skrevne Norm endog dens mest fundamentale Artikler. Med denne Erfaring for Øje tør det siges: Guds Hensigt med at give os en hellig Skrift vilde være forfejlet, dersom han ikke tillige havde sørget for en Institution, som med Ufejlbarhed hævder den Sandhed, der er fornøden til Salighed. Denne Institution er Christi lærende Kirke" ("Kirken og Reformationen" s. 32).

Det nærliggende spørgsmaal, hvad man skulde anse for salighedsvilkaar, besvarede Krogh-Tonning saaledes, at ifølge den athanasianske trosbekendelse forbeholdt kirken sig ret til at bestemme, hvad der hørte med til "den katolske tro" som salighedsvilkaar. En saadan ret, mente han, tilkom hans eget samfunds biskopper og præster.

3) Spørgsmaalet om den rette kirkeforfatning var paa den tid stærkt omdebatteret i Norge. Der var stærk stemning for en synodalforfatning efter reformert mønster, medens andre ønskede at give gejstligheden større indflydelse, og atter andre holdt paa det bestaaende statskirkesystem. Efter hele sin indstilling var

Krogh-Tonning ikke i tvivl om, at det apostolske embede ikke blot var bestemt til at forvalte naademidlerne, men ogsaa til at styre kirken. Ud fra dette synspunkt afviste han baade en synodalforfatning og det lutherske statskirkesystem med statsoverhovedet som "summus episcopus". Han ønskede ikke, at stat og kirke skulde adskilles, men at staten skulde opgive sit herredømme over kirken i alle dens indre anliggender, og at statsoverhovedet overgav sin myndighed som øverste biskop til et virkeligt, kirkeligt indviet, ledende og styrende episkopat. Statens stilling til kirken blev saaledes kun at beskytte og understøtte den, ikke at styre den. - At de politiske muligheder for gennemførelse af en kirkeforfatning efter Krogh-Tonnings synspunkter var meget ringe i Norge lige saa vel som i Danmark, saa han selv bort fra.

Krogh-Tonnings syn paa det kirkelige embede og kirkeforfatningsspørgsmaalene gik ikke ud over de lutherske bekendelsesskrifter, saaledes som han havde citeret dem i "Om det kirkelige Embede og dets Functioner". Derimod. var hans lære om kirkens "relative ufejlbarhed" et afgjort brud med de reformatoriske principper, som netop hvilede paa den forudsætning, at kirken kunde tage fejl i alle lærespørgsmaal, selv i frelsessandheder. Ud fra dette synspunkt blev "Kirken og Reformationen" udsat for en skarp kritik i "Luthersk Kirketidende", skrevet af præsten Thorvald Klaveness. Den fremstaaende højskolemand Christopher Bruun tog Krogh-Tonning i forsvar; han kunde ikke dele dennes højirkelighed, men kunde saa meget desto mere elske og beundre hans kirkelighed, hans vanne kærlighed til Guds store, altomfattende kirke, den, som hans eget samfund blot var en lille afdeling af.

"Kirken og Reformationen" blev oversat til tysk af den katolske præst Gustav Ferbers ("Die Kirche und die Reformation" (Mainz 1893)). Skønt Krogh-Tonning var klar over, at den norske statskirke havde mange fejl og svagheder, ansaa han den stadig for at være i besiddelse af de aandelige livskilder og af sandhed til frelse. Derfor vilde han ikke forlade den. Den manglende forstaaelse, hans synspunkter gennemgaaende blev mødt med, røbede efter hans mening paa en noget drastisk maade, at der maatte være noget forkert i hans kritikeres protestantiske grundsyn. Dette kunde kun tjene til at drive hans opposition videre.

Krogh-Tonnings videnskabelige forskning i 1890'erne drejede sig for en stor del om den saakaldte "stille reformation". Dette udtryk havde han allerede benyttet i 3. bind af sin dogmatik, som udkom 1889. Det betegnede her den genoptagelse af førreformatoriske tanker, som var sket inden for nyere luthersk teologi i læren om den frie vilje. I modsætning til Luthers og den ældre lutherske ortodoksis lære, at mennesket forholder sig "fuldstændig passivt" over for frelsen, hævdede man nu, at det aktivt, med benyttelse af sin frihed, "omvender sig" og slutter sig til naaden i kraft af Guds indvirkning paa viljen. "Den stille reformation" inden for naadelæren i det hele taget blev behandlet i "Die Gnadenlehre und die stille Reformation" (Oslo 1894; offentliggjort i "Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger" nr. 2). I dette skrift viste Krogh-Tonning, hvorledes inden for katolsk teologi thomisterne fremhævede Guds almagt paa en maade, som mindede meget om Luthers determinisme, medens jesuitterne lagde større vægt paa den frie vilje, men samtidig hævdede, at Gud altid raader over midler til at bestemme menneskets vilje til enhver handling; trods den menneskelige viljes frihed har Gud den fuldstændig i sin magt. Ingen af disse teologiske skoler, som Krogh-Tonning kaldte katolielsmens "højre" og "venstre", kunde med rette beskyldes for semipelagianisme. Inden for protestantisk teologi havde allerede Melanchthon reageret mod determinismen i Luthers "De servo arbitrio", og Luthers naadelære var efterhaanden blevet almindelig forladt inden for protestantismen. Reaktionen mod den sammenfattede Krogh-Tonning i følgende punkter:

- a. Mennesket er ikke absolut passivt, men selvvirksomt under den omvendende naades indflydelse.
- b. Retfærdiggørelsen er betinget af troen, ikke blot som et blot og bart mekanisk, automatisk receptionsorgan, men som en "levende tro", der potentielt indeholder kærligheden.
- c. Genfødselen gaar forud for retfærdiggørelsen, idet den opfattes som meddelelse af den levende tro.

d. At denne levende tro skal opfattes som et etisk-religiøst forhold fremgaar ikke blot af, at den potentielt indeholder kærligheden, men ogsaa af den betragtning, at troen og livssamfundet med Gud gaar tabt ved en "dødssynd".

Resultatet af Krogh-Tonnings forskninger over "den stille reformation" blev, at der i læren om retfærdiggørelsen ikke længere var nogen saglig modsætning mellem den katolske kirkes lære og gældende luthersk opfattelse. Striden gjaldt kun ord. Aaret før havde en tysk protestantisk teolog (Adolf Zahn) udtalt: "Die Rechtfertigungslehre Luthers ist nicht mehr in Deutschland vorhanden. Und niemand erschriekt darüber". Den var næppe heller til i Norge, hvor den Johnson'ske pietisme var den herskende kirkelige retning, men man var ivrig efter at fremhæve afstanden mellem sig og den katolske "overtro". Krogh-Tonning havde før erfaret dette, og han erfarede ogsaa denne gang, hvor upopulære hans synspunkter var i Norge. Da hans ven, skolebestyrer S. A. Sørensen, der for øvrigt endte som katolik ligesom han selv, skrev en velvillig anmeldelse af "Die Gnadenlehre und die stille Reformation" i "Luthersk Ugeskrift", fremkaldte dette en redaktionel anmærkning, som udtrykkelig tog afstand fra saavel Krogh-Tonnings som anmelderens synspunkter. Nogen saglig imødegaaelse indlod man sig ikke paa. Aarhundreders antikatolske propaganda gjorde endnu sin indflydelse gældende.

"Die Gnadenlehre und die stille Reformation" vakte opmærksomhed blandt tyske katolske teologer paa grund af dens korrekte fremstilling af den katolske kirkes lære om retfærdiggørelsen, som stod langt over, hvad man ellers var vant til fra protestantisk side. En teolog (v. Hammerstein) betegnede Krogh-Tonnings fremstilling som "durchaus korrekt", en anden (professor Einig i Trier) citerede i en "Tractatus de gratia divina" (Trier 1896) Krogh-Tonning med bemærkningen: "Egregie hæc probat Dr. K. Krogh-Tonning".

Udviklingen inden for den norske statskirke gjorde Krogh-Tonning mismodig og bidrog til at gøre ham kritisk over for den. Et kirkeligt landsmøde, hvor de lavkirkelige var i flertal, vedtog 1895 en resolution, hvor det blev foreslaaet at gøre konfirmationen frivillig og at indføre frit valg mellem kirkelig og borgerlig vielse for medlemmer af statskirken. Under indtryk af dette landsmøde skrev

Krogh-Tonning 1896 "Den kirkelige Opløsningsproces. Et Leilighedsskrift med Svar til nogle Kritikere". Dette skrift var et opgør med den herskende lavkirkelige retning inden for den norske statskirke. Han betegnede her de lavkirkelige idéer som kirkenedbrydende. De lavkirkelige forlangte fuld lærefrihed over for den kirkelige bekendelse og fuld handlefrihed over for de kirkelige indstiftelser uden at tænke paa, at disse ting førte til opløsning. Hvad den fulde lærefrihed førte til, kunde man allerede se i Tyskland. Der var det tilladt præster og lærere at forkaste Treenigheden, Christi guddom, arvesynden, forsoningen, Christi opstandelse, Bibelens inspiration, sakramenternes reelle, mystiske virkning og underet. Krogh.-Tonning tilføjede:

"Der gives factisk ikke længer nogen anden større Kirkeafdeling, som positivt og bekyndelsesmæssigt hævder den hele uforkortede Christentro, end den katolske Kirke ... Der er Frafald og Afchristning ogsaa i katolske Samfund. Men der er den Sag ganske klar, at dette er noget, som aldrig kan ske i Kirkens Navn eller under Paaberaabelse af kirkelige Principer. Det sker da heller ikke. En Fritænker eller Rationalist vil tidt nok gjælde for en god Lutheraner, men han vil neppe falde paa at udgive sig for god Katholik. Det gjælder i Sandhed for Kirken, at dens Hænder er frie for dens Børns Blod" ("Den kirkelige Opløsningsproces" s. 30f.).

Handlefrihedens virkninger kunde allerede ses i Norge. Saaledes var kirkens skriftestole revet ned, det private skriftemaal officielt ophørt, modtagelse af absolutionen for det meste gaaet af brug, absolutionen var ikke længere nogen nødvendig betingelse for at modtage nadveren, der fandtes "nadverforeninger" med "nadveruddeling" af folk uden nogen kirkelig bemyndigelse, der fandt fri forkyndelse sted i kirkerne af folk uden nogensomhelst uddannelse eller kirkelig legitimation, man skulde kunne udmelde sig af statskirken uden personlig henvendelse til præsten, der var planer om at fastslaa konfirmationens frivillighed og obligatorisk borgerligt ægteskab, idet man opfattede ægteskabet som et naturforhold og ikke som et etisk-religiøst forhold. Der hævdede sig endog røster for at tillade selskabelige sammenkomster i kirkerne, formentlig med te og kaffe, chokolade og hvedebrød. "Ja, hvorfor ikke?" bemærkede Krogh-Tonning til dette sidste lavkirkelige paafund.

Sit syn paa den kirkelige udvikling i Norge sammenfattede han saaledes: "Enten har Gud villet en Kirke som Sandhedens paalidelige Bærer og den Enkeltes moderlige Veileder i Skriften, i Tankerne, i Livet. Men den kan kun realiseres som Høikirke, og vi maa da acceptere et effectivt Kirkeprincip som det nødvendige Correlat til Skriftprincippet.

Eller: Gud har ikke villet give os nogen paalidelig Veileder i Skriften osv. Men da er Kirken ikke en Grundelse af Vor Herre, men en Opfindelse af Theologerne, et uklart Hjernesvind, som maa opløse sig selv" (anførte værk s. 46).

Krogh-Tønning blev snart belært om, at "Høikirken" ikke lod sig realisere. Kirkeminister Jak. Sverdrup skrev som modskrift mod "Den kirkelige Opløsningsproces" "Skal den lutherske Kirke opgive sig selv? Et Svar til Sogneprest Dr. Krogh-Tønning". Han kaldte her Krogh-Tønnings kirkebegreb "romersk" og forsvarede det kirkelige landsmødes resolution fra det foregaaende aar. Han mente, at tanken om kirkens ufejlbarhed vilde føre til en forsteningsproces. Kirken var for ham intet andet end Guds børns, de troendes, samfund. Det kirkelige embede ansaa han for at være opstaaet som følge af udviklingen i kirken.

"Den kirkelige Opløsningsproces" blev oversat til tysk under titlen "Der Protestantismus der Gegenwart. Geschildert voneinem Protestanten" (Berlin 1897). Nogle aar efter kom ogsaa en fransk oversættelse af R. P. Dom Baltus ("Le protestantisme contemporain" (Paris 1901)).

Forskningerne over "den stille reformation" blev bragt til afslutning i det latinske skrift "De gratia Christi et de libero arbitrio. Sancti Thomae Aquinatis Doctrinam breviter exposuit atque eum doctrina definita et cum sententiis protestantium comparavit. Dr. K. Krogh-Tønning" (Oslo 1898; "Christiania Videnskabs-Selskabs Skrifter. Historiskfilosofisk Klasse Nr. 2"). Som titlen antyder, var denne bog en fremstilling af St. Thomas Aquinas' lære om Christi naade og den frie vilje paa grundlag af citater af St. Thomas' egne skrifter, sammenlignet med officielt fastslaaet katolsk kirkelære, Luther og Calvin samt senere protestantisk teologi.

Krogh-Tonning paaviste i enkeltheder, hvorledes Luther og reformationen i det hele taget havde brudt enheden og kontinuiteten i hele kirkens lære om naaden, men at den nyere konservative lutherske teologi havde nærmet sig til eller i realiteten helt genoptaget den katolske kirkes lære om naaden og den frie vilje og saaledes var i færd med at genoprette enheden og kontinuiteten paa dette punkt. Han konstaterede, at man ikke længere var protestanter i læren om retfærdiggørelsen, som dog var blevet kaldt "den artikel, hvormed kirken staar og falder" og havde givet anledning til, at kirken var blevet spaltet. Dette var følgen af "den stille reformation".

"De gratia Christi et de libero arbitrio" vakte opmærksomhed i selve Rom. Kardinal Satolli, en af den tids førende thomister, skrev et venligt brev til Krogh-Tonning, hvori han betegnede bogen som skrevet "con mano maestra". - Det var nu tydeligt for alle, at Krogh-Tonning stod den historiske lutherdom meget fjernt. Han var ogsaa selv begyndt at forstaa, at hans stilling som præst i et luthersk kirkesamfund var uholdbar, og i september 1899 tog han sin afsked som sognepræst ved Gamle Aker kirke. Ifølge hans egen erklæring agtede han aldrig at vende tilbage til præstegerningen, uanset det resultat, som hans fortsatte forskning maatte føre ham til. Ved udgangen af 1899 ophørte hans præstegerning i den norske statskirke.

Han var paa den tid stærkt optaget af studier over den apostolske succession og dogmet om pavens ufejlbarhed. For i stilhed at overveje disse spørgsmaal tog han i april 1900 ophold hos jesuitterne i Aarhus, hvor han blev vel modtaget. Med den grundighed, som var karakteristisk for ham, tog han fat paa sine forskninger. Han var langtfra kommet til ende med dem, da han blev syg efter at have opholdt sig nogen tid i Aarhus. Nu mente han ikke længere, at noget hindrede ham i at konvertere, og den 13. juni 1900 blev han optaget i den katolske kirke. Den 29. november 1900 fik han i Aarhus meddelt konfirmationens sakramente af biskop v. Euch. Han antog ved den lejlighed navnet Ansgar. I begyndelsen af det følgende aar vendte han tilbage til Oslo, hvor han levede tilbagetrukket resten af sit liv, optaget af litterær virksomhed. Bl.a. udgav han en samling prædikener fra sin præstetid ved Gamle Aker kirke, "Kirkeaaaret. Foredrag til Lærdom, Formaning og Trøst" (Oslo 1904; oversat til tysk af Gustav Ferbers ("Katholisches Christentum. und moderne Welt. Homiletische Vorträge" (Münster i. W. 1905). Desuden skrev

han sin selvbiografi, "En Konvertits Erindringer" (København 1906). 1905 blev han af den romerske Congregatio pro studiis promoveret som teologisk æresdoktor. Han døde den 19. februar 1911, ramt af et slagtilfælde paa vej til højmesse i St. Olavs kirke. Et virksomt liv som præst og teolog var dermed afsluttet.

Som protestantisk teolog fremhævede Krogh-Tonning kirkeinstitutionen og det kirkelige embede, sakramenternes selvstændige betydning og det private skriftemaal paa en tid, da man inden for protestantismen ikke tillagde disse ting nogen større betydning. Han foregreb her tanker, som i vore dage er stærkt fremme inden for protestantisk teologi. Spørgsmaalet om kirken og det kirkelige embede indtager en central plads i den teologiske debat som vel aldrig før i protestantismens historie. Hertil har særlig den svenske kirketeologi i de seneste aartier bidraget. Sakramenternes selvstændige betydning er almindelig anerkendt, og i stigende grad vender man sig mod den aabenlyse ringeagt, som især nadverens sakramente er udsat for i protestantiske kirker. Interessen for det private skriftemaal er vaagnet og har enkelte steder givet sig udslag i dets genoptagelse i praksis. - Disse tanker har endnu kun ringe indflydelse paa kirkelivet i den protestantiske verden, men i stigende grad vender man sig inden for protestantismen mod den herskende individualisme og subjektivism og fremhæver det kirkelige fællesskab stærkere end før.

Paa de anførte omraader kan man tale om en "stille reformation". Derimod er der i naadelæren sket en kraftig reaktion mod de tendenser til genoptagelse af førreformatoriske tankegange, som Krogh-Tonning i sin tid paapegede. Barthianismen og et fornyet studium af Luthers skrifter har ført til en tilbagevenden til reformatorernes lære om retfærdiggørelsen. Man har reageret saa stærkt mod en bestemt teologisk retnings tilbøjelighed til at lægge vægt paa, hvad mennesket selv kunde præstere, at man ikke i tilstrækkelig grad har forstaaet, at troens frugter er gode gerninger. Der er dog en begyndende forstaaelse af, at barthianismen og nylutheranismen her er gaaet for vidt (se f.eks. Sv. Lørfeldt: "Den kristnes kamp" (København 1949).

Gennem sit forfatterskab paaviste Krogh-Tonning, at den lutherske

protestantismes livskraft beror paa de gamle katolske sandheder, som er bevaret inden for den. Det var ham ganske klart, at en bevidst fornægtelse af dem, saaledes som man var ivrig efter i hans samtid, førte til splittelse og forvirring. Han saa redningen for sit samfunds fortsatte eksistens i en besindelse paa den arv, som det havde fra før reformationen. Denne tankegang bragte ham ind paa en vej, som til sidst skulde føre ham til den katolske kirke. Adskillige af de protestanter, der er kommet ind paa den vej, som Krogh-Tonning gik, vil dog sikkert vige tilbage for tanken om overgang til den katolske kirke. 400 aars luthersk tradition lader sig ikke uden videre ignorere.